

3. Кожарська І. Право інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності: навчальний посібник / І. Кожарська. – К.: Держ. ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 144 с.
4. Крайнев П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів в Україні / За ред. П.П.Крайнева: Монографія. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. - 340 с.
5. Патентування винаходів в іноземних державах: практичний посібник / Л.І.Ніколаєнко, І.Ю. Кожарська, В.С. Радомський, С.Й. Полачек - 1999, 122 с.

**ОХОРОНА ПРАВ ВИНАХІДНИКІВ ВІДПОВІДНО ДО
«ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРИВІЛЕЇ НА ВИНАХОДИ І
ВДОСКОНАЛЕННЯ» ВІД 20 ТРАВНЯ 1896 Р.**

Іващенко Віктор Анатолійович,
кандидат історичних наук, доцент
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Правова охорона винаходів та корисних моделей неможлива без чітко налагодженого законодавства у сфері промислової власності. Тому вивчення правового досвіду, набутого за часів Російської імперії, є важливим для сучасного стану справ у галузі патентного права.

Окремі аспекти досліджуваної нами теми знайшли наукове висвітлення у працях науковців, зокрема, Н. Горло. Однак спеціального дослідження, присвяченого аналізу «Положення про привілеї на винаходи і вдосконалення», нам віднайти не вдалося. Автор статті ставить за мету висвітлити та проаналізувати окремі положення закону. Об'єктом вивчення є охорона прав винахідників у Російській імперії відповідно до «Положення про привілеї на винаходи і вдосконалення», предметом – окремі норми цього закону.

Серед основних нормативно-правових актів, які регулювали відносини у сфері авторських прав, було «Положення про привілеї на винаходи і вдосконалення» від 20 травня 1896 р. (далі – Положення 1896 р.) [1].

Згідно зі ст. 1 Положення 1896 р., для охорони виключного права користування винаходами та вдосконаленнями, зробленими у сфері промисловості, можна було отримати привілеї (патент) на винахід чи вдосконалення [1, 3].

З прийняттям Положення 1896 р. вперше у законодавстві Російської імперії визначалися умови патентоздатності винаходу.

Законодавцем були передбачені два з трьох існуючих на сьогодні критеріїв охороноздатності: суттєва новизна (вимагався її абсолютний характер) та промислова придатність винаходу. Проводячи аналогію із сучасністю, можна зазначити, що у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. закріплені три умови патентоздатності: новизна, винахідницький рівень і промислова придатність (ст. 7) [2]. Відсутність третього критерію, на наш погляд можна пояснити різним рівнем розвитку науки і техніки та розумінням поняття «винахідницький рівень». Положенням 1896 р. вперше наводився перелік об'єктів, які за своїми ознаками могли бути схожі на винаходи. Однак на них дія патентного права не розповсюджувалася. Зокрема, у ст. 4 наводився повний перелік об'єктів, на які не видавалися привілеї. Серед них були винаходи, що суперечили принципам гуманності і моралі, винаходи та вдосконалення, на які вже видані патенти, та винаходи, складові частини яких вже були описані у науковій літературі. Окрім цього, не були об'єктами винаходу наукові відкриття та абстрактні теорії. Перелік об'єктів, що не патентувалися, був схожий на сучасний зазначений у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Однак, на відміну від сьогодення, згідно з Положенням, не патентувалися хімічні сполуки, харчові добавки та фармацевтичні речовини, які нині патентуються як речовини [2].

Подібним до сучасного було і розуміння суб'єкта права на винахід чи удосконалення. Так, згідно ст. 2, привілеї на винахід могли отримати як російські, так й іноземні піддані. До того ж не лише самі винахідники, але і їх правонаступники [1, 3]. Бажаючий отримати привілеї на винахід повинен був подати особисто або через повіреного заявку до Департаменту торгівлі і мануфактур (ст. 5). Таким чином, Положенням 1896 р. запроваджено інститут патентних повірених, який до прийняття згаданого закону фактично давно сформувався, однак з прийняттям Положення 1896 р. він набув остаточної формалізації, оскільки до цього часу порядок подачі заявок довіреними особами не був чітко й детально регламентований законодавством. На практиці заявки подавалися різними довіреними особами, зокрема й тими, що проживали за кордоном.

Важливою зміною було запровадження системи «першого заявника» (ст. 15). У випадку, коли в один день декілька осіб подавали заявки на тотожні винаходи, законодавцем їм пропонувалося укласти угоду й отримати привілеї на загальне ім'я, інакше привілеї не видавався нікому [1, 6; 3, 81].

У Російській імперії Положенням 1896 р. було запроваджено систему видачі так званих охоронних свідоцтв (ст. 7), правові наслідки

видачі та публікації яких наближені до сучасного поняття «тимчасова охорона винаходу». Згідно зі ст. 8, з моменту отримання охоронного свідоцтва особа могла, не втрачаючи прав на отримання привілею, робити повідомлення та публікації про винахід, проводити його публічні випробування, приводити у дію, уступати свої права на отримання привілею та попереджати шляхом особистих і нотаріальних заяв осіб, які порушують її права, про можливість притягнення їх до відповідальності у випадку отримання привілею. Про видачу охоронних свідоцтв повідомлялося у «Вестнике финансов, промышленности и торговли» (ст. 7) [1, 4].

Законодавцем передбачалася можливість подання заперечень третіми особами проти видачі привілею до прийняття рішення про його видачу. Ст. 10. наводився перелік підстав для оскарження рішення про видачу привілею. Ними могли бути відсутність новизни або присвоєння чужого винаходу. В останньому випадку розгляд прохання припинявся і сторони могли вирішити справу у судовому порядку. Проте реалізація цієї прогресивної і потрібної норми мала певні вади. Згідно зі ст. 7, інформація про видачу охоронного свідоцтва публікувалася у двох виданнях. Саме на основі цих публікацій треті особи подавали свої заперечення проти видачі патенту. Однак, звертаємо увагу, що публікувався не опис, а лише назва винаходу. Зрозуміло, що треті особи могли реалізувати своє право протесту, тільки якщо назва була точною і чітко відображала сутність винаходу, інакше подача дійсно обґрунтованого протесту була би неможливою, оскільки складно заперечувати новизну, якщо не знаєш у чому полягає сутність пропозиції [3, 82]. Більш вдало це питання було вирішено в австрійському законі 1897 р., у якому ст. 57, 58 у сучасному розумінні була передбачена публікація (викладка) матеріалів заявки [3, 82].

Згідно зі ст. 18, заявник вперше отримав право оскаржити рішення Комітету за результатами розгляду його прохання. Протягом 3 місяців з моменту отримання рішення він міг подати скаргу до Департаменту торгівлі і мануфактур.

Ст. 20 Положення 1896 р. визначала форму та зміст патенту на привілею. Зокрема, у патенті зазначалося ім'я власника патенту, день подачі заявки і підписання патенту, повний і змістовний опис винаходу чи вдосконалення, розрізняльні риси винаходу, які вказували на новизну та інші відомості. Патент підписувався лише Міністром фінансів і завірявся печаткою Департаменту мануфактур і торгівлі. Про його видачу публікувалися відомості у вже згаданому «Вестнике финансов, промышленности и торговли».

Видача привілею не позбавляла інших осіб права протягом 2 років з моменту його опублікування заперечувати у судовому порядку правильність видачі привілею на винахід (ст. 26) [1, 9].

Положення 1896 р. збільшило строк правової охорони винаходів з 10 до 15 років (ст. 16). Згідно зі ст. 22, привілей надавав особі право виключного користування винаходом або вдосконаленням, однак таке користування мало територіальні обмеження [1, 7-8].

Одним із обов'язків власника привілею було «приведення в дію в Росії винаходу або вдосконалення» (ст. 24). Такі територіальні обмеження свідчили про розуміння владою першочерговості та важливості винахідництва для Російської імперії, яка промислово перебувала на дещо нижчому рівні, ніж провідні країни Європи, а тому гостро потребувала у застосуванні об'єктів права промислової власності. З іншого боку, мотивом введення цієї норми було прагнення зобов'язати іноземців, які отримали привілеї в Російській імперії, виготовляти у ній свої винаходи, у такий спосіб сприяти швидшому економічному та технічному розвитку країни та перетворення з аграрно-індустріальної в індустріально-аграрну [3, 83].

Ст. 29. встановлювалися причини припинення дії привілегії. До них законодавець зараховував такі: закінчення встановленого законодавством строку охорони винаходу; несплата коштів за підтримку чинності патенту; порушення умов провадження у виробництво (ст. 24); за рішенням суду у разі доведення відсутності новизни, або можливості промислового відтворення (промислова придатність) [1, 10-11].

Таким чином, Положення 1896 р. виступило регулятором більшості відносин, які відбувалися у сфері винахідництва. Його прийняття зумовлювалося необхідністю часу та потребами у створенні ефективної нормативної бази охорони прав винахідників та власників привілеїв. Загалом Положення 1896 р. відповідало тодішнім міжнародним стандартам у сфері охорони винаходів і вдосконалень, створювало сприятливі умови для впровадження нових технічних рішень у промисловості не тільки підданими Російської імперії, але й іноземцями.

Список використаних джерел:

1. Положення про привілегії на винаходи і удосконалення 1896 р. – Спб., 1905.
2. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р. <http://www.zakon2.rada.gov.ua>

3. Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01. / Довгань Галина Василівна. – Львів, 2008. – 222 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Львов Богдан Юрійович,

здобувач

Київського університету права

Національної академії наук України

Сучасні умови економічної кризи в Україні та поширення (внаслідок цілого ряду об'єктивних та суб'єктивних причин) правового нігілізму, помножені на бажання одержати максимальний прибуток за найменших витрат, все частіше набувають примхливих форм, якими перевіряються на міцність як правові засади конкурентного права України, так і загальне нормативно-правове забезпечення захисту права інтелектуальної власності. Повною мірою це стосується найбільш значної для господарської діяльності її частини – промислової власності.

Доцільність проблематики недобросовісної конкуренції у сфері промислової власності в Україні насамперед визначається тим, що в сучасній економіці нашої держави конкуренція носить суперечливий характер. Зокрема, постійно вдосконалюються її негативні прояви, що полягають у застосуванні нецивілізованих та недобросовісних методів, які завдають шкоди не лише виробникам, але й споживачам та суспільству загалом. Цьому сприяють як відносно незначний період існування конкурентного законодавства України, так і втрата певною мірою за роки планової економіки досвіду та усталених традицій вільної торгової/господарської діяльності.

Водночас ефективний розвиток господарських механізмів зазвичай передбачає наявність добросовісних та цивілізованих відносин між конкуруючими суб'єктами, дотримання ними загальних правил поведінки у господарській діяльності, торгових та інших чесних звичаїв. Дотримання учасниками ринку справедливих та рівних для всіх умов підприємництва і конкуренції забезпечується наявними гарантіями з боку держави та прозорими механізмами застосування засобів примусу. Адже саме такі справедливі та рівні умови є вихідними для